

णम् । ततो होमयेवं समाप्तापोऽवगाहन् इत्यर्थः ।
नारा० “एता एव तद्देवतास्तर्पयन्ति” २१ सू० ।
“ज्ञात्वा सावित्राद्या नव अग्निमीड इत्याद्याश्च
विंशतिं तर्पयन्तीत्यर्थः । ऋगदेवता आदिष्व तर्पयेयुः ।
द्वितीयान् कृत्वा तर्पयामीत्येकादशविंशत्यानि कृत्वा
तावत्कृतस्तर्पयेयुः” ना० ६० । “आचार्यान् ऋषीन् पितृ-
न्” २२ सू० । यश्च ब्रह्मयज्ञाङ्गं तर्पणसूक्तं तदेत-
दङ्गत्वेनेदानीमपि कार्यमित्यर्थः । चण्डो देवतातर्पण
समुच्चयार्थः । तेन प्रजापत्याद्या अपि तर्प्याः । देवतास्त-
र्पयन्तीत्यत्र देवतापहणमत्रापि समुच्चयार्थम् क्रमश्च
तन्मोक्त एव” ना० ६० । “एतदुत्सर्जनम्” २३ सू० ।
“अस्यैवं संज्ञा । ततः षण्मासान् षडङ्गान्यधीयते ।
षण्मासानधीयोतेत्यारभ्य एवमन्ता धर्मा यङ्गणाध्ययन
एतेत्याहुरेके । अन्ये त्वयिषेयेत्येताहुः” ना० ६० ।
उत्सर्गशब्दे दर्शितेन कावेनास्य विकल्पः शास्त्रिभेदेन
व्यवस्थाप्यः “पौषे तु रुद्रं सां कुर्याद्ब्रह्मरुद्रं र्जनं
बुधः” गृह्यः । [कृते च

उत्सर्पणं न० उद्+सृप्-ल्युट् । १ उत्सृज्य पुरतो गतौ, २ उत्स-
र्पणं नृ त्रि० उत्सर्पति षिनि । उत्सर्पिणी “पयोधरोत्-
सर्पिषु ग्रीवमणः” रघुः । “उत्सर्पिभिः प्रांशु-
मिवांशुजालैः” किरा० २ अतिशयिते स्त्रियां ङीप् ।
“उत्सर्पिणी खलु महतां प्रार्थना” शकु० सा च हेम-
चन्द्रोक्ते कालचक्रान्तर्गते ३ कालगतिसेदे “सागर
कोटिकोटीनां विंशत्या च समाप्यते । अवसर्पिण्यां
षड्वरा उत्सर्पिण्यां तस्य निपरीताः । एवं द्वादशभिररै-
र्विवर्त्तते कालचक्रमिदम्” हेम० । [पञ्चायां गवि जटा०
उत्सर्प्या स्त्री उत्+सृ-यत् । १ कृतसत्त्वां गर्भयोग्यावस्था-
उत्सव पु० उद्+सृ-अप् । आनन्दजनकव्यापारे विवाहादौ ।
“अद्विमलमधिकविंशत्सवः पूर्वसत्सवमपोऽहत्तरः” “स
कृत्वा विरतोत्सवान्” रघुः । “धर्मसेतुसमाकीर्णा
यज्ञोत्सववर्ती शुभां” “हृत्पुञ्जनाकीर्णा नित्योत्सव-
समाकुलाम्” भा० व० २० ६ अ०

उत्सवसङ्केत पु० उत्सव आनन्दजनकः सङ्केतः स्त्रीपुंउयोः
रत्यर्थमनुरागादाङ्गानम् यस्य । अस्यैवं स्त्रीत्येवं दाम्पत्य-
नियमन्युन्ने स्त्रीपुंसयोरनुरागमात्रहेतुकस्त्रैरविहार-
शास्त्रिनि पार्वतीये जातिभेदे । भा० व० अञ्जुनस्यो-
त्तरदिग्विजये “पीरवं युधि निर्जित्य दस्सून् पर्वत-
वाणिनः । गणानुत्सवसङ्केतानजवत् सप्त पाण्डवः,

२ ईश० अत्र नीलक० दर्शितरोत्येव व्याख्या । तद्वर्त्मके
प्रतीचीत्येऽपि जातिभेदे “गणानुत्सवसङ्केतान् व्यजयत्
पुरुषवर्त्मः” नकुलस्य प्रतीचीविजये ११ अ० “शरैरुत्-
सवसङ्केतान् स कृत्वा विरतोत्सवान्” रघुः ।

उत्सादन उद्+सद-णिच्-ल्युट् । १ उत्सारणे, २ उत्सर्त्तने कषाय
द्रव्येण स्नेहाद्यपसारणे ३ उच्छेदकरणे “उत्सादानार्धं
लोकानां रात्रौ भ्रमन्ति ऋषीनिह” भा० व० १० २
अ० । “उत्सादनार्धं लोकानां धुन्नुनां महासुरः” भा०
व० १० ० अ० । “न हि द्वैतवने किञ्चित् विद्यतेऽन्यत् प्रयोज-
नम् । उत्सादनं कृते तेषां वनस्थानां महाद्युते !” भा०
व० २ ३ ७ अ० । स्थानान्तरणयने “क्रयणवेद्यारम्भण प्रव-
ग्योत्सादनेत्या०” कात्या० १४, १, १२, “उपसदन्ते प्रव-
ग्योत्सादनम्” कात्या० १८, २, १० । उत्साद्यतेऽत्र उद्+
सद-णिच् आधारे ल्युट् । महावीरादिपरित्यागदेशे ।
“उत्सादनदेशं गच्छन्ति सामनानानन्तरम्” कात्या०
२६, ७, १०, उत्सादनदेशं प्रति आगच्छन्ति उत्सादनं
महावीराणां परित्यागः स यत्र देशे विहितः स्रुतौ” कर्क०
उत्सादनीय त्रि० उद्+सद-णिच्-कर्मणि ऋणीवर । उच्छेदे
२ उन्मूलनीये उत्सर्त्तनीये कषादिद्रव्ये । “कुशाङ्गुत्सा-
दनीयानि सर्पीणां लेपनानि” च सुहृ० ।

उत्सादि पु० भवादौषे “उत्सादिभ्योऽञ् पा० अञ् प्रत्ययप्र-
कृतिशब्दगणे । स च उत्स उदपान विकर विनद महानद
महानस महाप्राण तरुण तलुन (वष्कयाऽसे) पृथिवी धेनु
पङ्क्ति जगती त्रिष्टुप् अतुष्टुप् जनपद भरत उशीनर
प्रीति पोषकुण्ड (उदः स्थानदेशे) पृथग् य भक्तकीय रथान्तर
मध्यन्दिन दहत् महत् सत्सत् कुरु पञ्चास इन्द्रावसान उष्णि-
ह ककुम् सुवर्ण देव (योद्गादच्छन्दसि) औत्स तङ्गवे त्रि० ।
उत्सादित त्रि० उद्+सद-णिच्-क्त । उन्मूलिते उद्घर्त्तिते च
“भद्रासनेषूपविष्टः परिधायाम्बरं लघुः । सस्त्री चन्दनसं-
युक्तैः पानीयैरभिमन्त्रितैः । उत्सादितः कषायेण
बलवद्भिः सुमिश्रितैः” भा० श्रौ० ८ २ अ० ।

उत्सारक पु० उद्+सृ-णिच्-ल्युट् । हारपात्रे हेमच०
तेन हि प्रभुद्वारतो जना दूरीक्रियन्ते इति तस्य तथा
अपसारके त्रि० । [२ वाक्ये, ३ स्थानान्तरकरणे च ।
उत्सारणं न० उद्+सृ-णिच्-ल्युट् । १ दूरीकरणे
उत्सारित त्रि० उद्+सृ-णिच्-क्त । दूरीकृते चालिते “गु-
यान्वयमङ्गं गुणकेन हन्यादुत्सारितेनैवसुमानसादीन्” षोळा०
उत्साह उ० उद्+सह-अच् । १ उद्यमे, २ अभ्यवसाये, कर्त्तव्य